

لایحه قانونی تشکیل دادگاه اطفال و نوجوانان ۲۴ آذر ۱۳۸۲

فصل نخست: تشکیلات و صلاحیت

ماده ۱- دادگاه اطفال و نوجوانان از یک قاضی و دو مشاور تشکیل می‌شود.

ماده ۲- قاضی دادگاه و دادرای اطفال و نوجوانان را رییس قوه قضائیه از بین قضاتی که شایستگی آنان را برای این امر با رعایت سن و وجهات دیگر (از قبیل تأهل و ترجیحاً داشتن فرزند، گذراندن دوره آموزشی و...) محرز بداند با داشتن حداقل ۵ سال سابقه خدمات قضایی انتخاب می‌کند.

مشاوران از بین شخصیت‌های علمی، فرهنگی، دانشگاهی، اداری اعم از شاغل یا بازنشسته یا معتمدان محل که به امور اطفال و نوجوانان آشنا هستند و آگاهی و تجربه کافی داشته باشند، انتخاب می‌شوند.

تبصره ۱: برای انتخاب مشاوران دادگاههای اطفال و نوجوانان، رییس حوزه قضایی هر محل عده‌ای را که واجد شرایط بداند و برای هر شعبه حداقل ۱۰ نفر را برای مدت ۲ سال به این سمت تعیین می‌کند. انتخاب مجدد آنان بلامانع است. رأی مشاوران مشورتی است.

تبصره ۲: حواله‌زحمه مشاوران برای هر جلسه حضور به میزانی است که در آیین‌نامه‌ای که توسط وزیر دادگستری تهیه و به تصویب رییس قوه قضائیه می‌رسد تعیین و توسط رییس کل دادگستری استان پرداخت می‌شود.

ماده ۳- هرگاه قاضی دادگاه اطفال و نوجوانان به جهتی از جهات قانونی از انجام وظیفه باز بماند حسب مورد با موافقت رییس قوه قضائیه، رییس دادگستری یا دادستان

می‌توانند شخصاً به جای او انجام وظیفه کنند یا یکی از قضات واجد شرایط را به جای قاضی دادگاه اطفال و نوجوانان به طور موقت مأمور رسیدگی نمایند.

ماده ۴- در معیت دادگاههای اطفال و نوجوانان و در محل تشکیل آن شعبه‌ای از دادرسی عمومی و انقلاب به سرپرستی یکی از معاونان دادستان و در صورت لزوم یک یا چند دادیار و بازپرس دایر می‌گردد.

ماده ۵- در هر حوزه قضایی شهرستان یک یا چند شعبه دادگاه اطفال و نوجوانان بر حسب نیاز تشکیل می‌شود. تا زمانی که دادگاه اطفال و نوجوانان در محلی تشکیل نشده است به کلیه جرائم اطفال و نوجوانان در شعبه دادگاه عمومی جزایی یا دادگاهی که وظایف آن را انجام می‌دهد مطابق این قانون رسیدگی می‌شود.

ماده ۶- رسیدگی به جرایمی که مجازات قانونی آنها قصاص عضو یا قصاص نفس یا اعدام یا رجم یا صلب و یا حبس ابد باشد در دادگاه کیفری استان بعمل خواهد آمد. تبصره ۱: در هر استان شعبه یا شعبی جهت رسیدگی به جرایم موضوع این ماده از بین قضاتی که صلاحیت رسیدگی به جرایم اطفال و نوجوانان را دارند با ابلاغ رییس قوه قضائیه تعیین می‌گردد.

تبصره ۲: دادگاه کیفری استان برای رسیدگی به جرایم اطفال و نوجوانان در مرکز یا شهرستان‌های تابع آن استان که جرم در آن محل ارتکاب یافته و یا متهم دستگیر و یا اقامت دارد حسب مورد تشکیل می‌شود.

تبصره ۳: حضور مشاوران برای رسیدگی به جرایم اطفال و نوجوانان در دادگاه کیفری استان الزامی است.

ماده ۷- رییس دادگستری یا رییس کل دادگاههای شهرستان حسب مورد ریاست دادگاههای اطفال و نوجوانان را نیز بر عهده دارد.

ماده ۸- مرجع رسیدگی به درخواست تجدیدنظر آراء و تصمیمات دادگاههای اطفال و نوجوانان شعبه‌ای از دادگاه تجدیدنظر استان است که با ابلاغ رییس قوه قضائیه تعیین می‌گردد.

ماده ۹- به کلیه جرایم اطفال و نوجوانانی که سن آنان بیش از ۹ سال و کمتر از ۱۸ سال تمام خورشیدی است در دادگاه اطفال و نوجوانان رسیدگی می‌شود.

ماده ۱۰- اطفال در صورت ارتکاب جرم، مبری از مسؤولیت کیفری هستند و ترتیب آنان با نظر دادگاه به نحو مقرر در مواد آتی است.

تبصره ۱: منظور از طفل کسی است که به حد بلوغ شرعی نرسیده باشد.

تبصره ۲: ملاک صلاحیت دادگاه و تعیین نوع و میزان مجازات سن متهم در زمان ارتکاب جرم است.

ماده ۱۱- هرگاه یک یا چند طفل یا نوجوان با مشارکت یا معاونت اشخاص بزرگسال مرتکب جرم شوند، فقط به جرایم اطفال و نوجوانان در دادگاه اطفال و نوجوانان رسیدگی می‌شود.

ماده ۱۲- در صورت اختلاف در صلاحیت بین دادگاههای اطفال و نوجوانان، حل اختلاف بر طبق مقررات آیین دادرسی مدنی بعمل می‌آید.

تبصره: در صورت اختلاف در صلاحیت دادگاه و دادسرای اطفال و نوجوانان، نظر دادگاه متبع است.

فصل دوم: آیین دادرسی

ماده ۱۳- کلیه اقدامات اعم از تعقیب، تحقیق و رسیدگی به جرایم اطفال و نوجوانان کمتر از ۱۵ سال تمام خورشیدی، به شرط آنکه مجازات قانونی جرم ارتكابی فقط حبس کمتر از ۳ سال و یا جرم منافی عفت باشد، توسط دادگاه اطفال و نوجوانان به عمل می‌آید و دادگاه مذکور کلیه وظایفی را که بر طبق قانون به عهد ضابطان دادگستری است انجام می‌دهد. در غیر از موارد مذکور، تعقیب و تحقیقات مقدماتی توسط دادسرا بر طبق این قانون انجام می‌شود.

تبصره: در جرایم مشهود، هرگاه مرتکب طفل یا نوجوان باشد، ضابطان دادگستری مکلف‌اند پس از دستگیری، متهم را بی‌درنگ، حسب مورد، به دادسرا یا به دادگاه اطفال و نوجوانان معرفی نمایند، انقضای وقت اداری و نیز ایام تعطیل مانع از رجوع به دادسرا یا دادگاه اطفال و نوجوانان نیست.

ماده ۱۴- در جرایمی که مجازات قانونی آن کمتر از ۳ سال حبس یا مجازات تعزیری دیگری غیر از حبس، خواه به تنهایی یا توأم با مجازات‌های دیگر باشند، دادسرا یا

دادگاه می‌تواند با ملاحظه شخصیت، منش، وضع اجتماعی و تحصیلی متهم و اوضاع و احوال وقوع جرم، تعقیب کیفری را به شرطی که متهم شاکی یا مدعی خصوصی نداشته باشد، حسب مورد موقوف یا از یک تا سه سال معلق کند.

تبصره: دادرسی یا دادگاه ضمن صدور قرار تعلیق تعقیب به متهم متذکر می‌شود که اگر ظرف مدت مذکور از تاریخ صدور قرار مرتکب جرم دیگری گردد، علاوه بر این جرم به اتهام سابق نیز تحت تعقیب قرار می‌گیرد.

ماده ۱۵- دادرسی یا دادگاه حسب مورد برای حل و فصل دعوی جبران خسارت ناشی از جرم یا سازش طرفین موضوع را به شورای حل اختلاف، مددکاران اجتماعی یا هر شخص صالح دیگری به عنوان میانجی ارجاع می‌کند. میانجی کوشش لازم و جهد کافی به برقراری سازش بین طرفین به عمل می‌آورد و در هر صورت گزارش اقدامات خود را برای اخذ تصمیم در مهلتی که دادرسی یا دادگاه تعیین می‌کند، تسلیم می‌کند. دادرسی پس از وصول گزارش میانجی دال بر سازش طرفین قرار موقوفی تعقیب صادر و در صورت عدم سازش پرونده را برای اخذ تصمیم به دادگاه ارسال می‌دارد. دادگاه نیز پس از وصول گزارش حسب مورد قرار موقوفی تعقیب صادر و یا شروع به رسیدگی می‌کند.

تبصره: اقدام به سازش ضمن اجرای حکم نیز جایز است.

ماده ۱۶- در جریان تحقیقات مقدماتی، دادگاه اطفال و نوجوانان متهمان بین ۹ سال تا ۱۵ سال تمام را به والدین یا سرپرست قانونی یا در فقدان آنان به هر شخص حقیقی یا حقوقی که مصلحت بداند می‌سپارد. اشخاص مذکور ملزمند هرگاه حضور طفل یا نوجوان لازم باشد او را به دادگاه معرفی نمایند. طفل یا نوجوان نیز ملزم به معرفی خود به دادگاه است.

در مورد متهمان بین ۱۵ سال تا ۱۸ سال تمام نیز به تشخیص دادرسی یا دادگاه اطفال و نوجوانان حسب مورد یا به ترتیب فوق اقدام می‌شود یا متهم با اخذ کفیل آزاد می‌گردد و در صورت عجز از معرفی کفیل یا در جرایم علیه امنیت و یا جرایمی که مجازات قانونی آن اعدام یا حد یا قصاص یا بیش از خمس دیه کامل و یا ۳ سال یا بیش از ۳ سال حبس است، دادرسی یا دادگاه می‌تواند در موارد ذیل قرار نگهداری موقت متهمان ۱۵ تا ۱۸

- سال را در کانون اصلاح و تربیت صادر کند:
- الف. احتمال از بین رفتن آثار و دلایل جرم.
- ب. تبانی متهم با متهمان دیگر یا شهود یا مطلعان واقعه.
- ج. جلوگیری از ادای شهادت شهود.
- د. بیم فرار یا مخفی شدن متهم.

ماده ۱۷- پس از پایان تحقیقات مقدماتی چنانچه عمل انتسابی جرم نباشد یا دلایل کافی بر توجه اتهام وجود نداشته باشد یا متهم به جهات دیگر قانونی قابل تعقیب نباشد، دادسرا یا دادگاه اطفال و نوجوانان حسب مورد قرار منع یا موقوفی تعقیب یا حکم بر برائت صادر می‌کند و در غیر این صورت پرونده با صدور کیفرخواست به دادگاه اطفال و نوجوانان ارسال می‌شود و اگر موضوع بدو در دادگاه مطرح شده باشد دادگاه قرار رسیدگی صادر وقت جلسه رسیدگی را به ولی یا سرپرست قانونی طفل یا نوجوان، وکیل وی و دادستان ابلاغ می‌کند.

تبصره ۱: هرگاه در موقع رسیدگی سن متهم ۱۸ سال و بیشتر باشد، وقت دادرسی به متهم یا وکیل او ابلاغ می‌شود.

تبصره ۲: در جرایمی که مجازات قانونی آن کمتر از ۳ سال حبس و یا مجازات تعزیری دیگری غیر از حبس خواه به تنهایی یا توأم با مجازات‌های دیگر باشد، هرگاه متهم و ولی یا سرپرست قانونی او و همچنین در صورت داشتن وکیل، وکیل او حاضر باشند و درخواست رسیدگی نمایند و موجبات رسیدگی نیز فراهم باشد، دادگاه می‌تواند بدون تعیین وقت، رسیدگی و اتخاذ تصمیم کند.

ماده ۱۸- دادگاه اطفال و نوجوانان به کلیه جرایم اطفال و نوجوانان با حضور دادستان یا نماینده او رسیدگی می‌نماید. در دادگاه اطفال و نوجوانان اولیا یا سرپرست اطفال و نوجوانان و وکیل مدافع و اشخاصی که نظر آنان در تحقیقات مقدماتی جلب شده و شهود و مطلعان و نماینده کانون اصلاح و تربیت حاضر می‌شوند. حضور اشخاص دیگر در جلسه رسیدگی با موافقت دادگاه بلامانع است. انتشار جریان رسیدگی یا افشای هویت و مشخصات متهم به وسیله مطبوعات یا سایر رسانه‌های گروهی یا به هر طریق دیگر ممنوع است و متخلفان به پانصد هزار تا پنج میلیون ریال جریمه نقدی محکوم

می شوند.

ماده ۱۹- هرگاه دادگاه اطفال و نوجوانان تحقیقاتی را در مورد وضع جسمانی و روانی طفل یا نوجوان یا والدین او و همچنین وضع خانوادگی و محیط معاشرت او لازم بدانند، می تواند تحقیقات مذکور را خود یا با جلب نظر متخصصان یا مددکاران اجتماعی یا اشخاص صلاحیتدار انجام دهد. در این صورت دادگاه با توجه به تحقیقات انجام شده یا نظریات رسیده تصمیم مقتضی اتخاذ می کند.

تبصره: در جرایمی که مجازات قانونی آن اعدام یا قصاص یا حد یا حبس ابد یا بیش از ۳ سال حبس است انجام تحقیقات مذکور در این ماده الزامی است.

ماده ۲۰- هرگاه مصلحت طفل یا نوجوان اقتضاء کند ممکن است رسیدگی در تمام مدت دادرسی یا در قسمتی از آن در غیاب او به عمل آید. رأی دادگاه در هر صورت حضوری محسوب می شود.

ماده ۲۱- در جرایمی که مجازات قانونی آن، اعدام یا حد یا قصاص یا بیش از خمس دیه کامل یا ۳ سال یا بیش از ۳ سال حبس باشد، دادگاه اطفال و نوجوانان به ولی یا سرپرست قانونی متهم اعلام می کند که وکیل برای او تعیین کند در غیر این صورت دادگاه وکیل تسخیری برای متهم تعیین می کند.

در جرایمی که مجازات قانونی آن جریمه نقدی یا شلاق و یا کمتر از ۳ سال حبس باشد، ولی یا سرپرست قانونی طفل می تواند برای دفاع از او در دادگاه حاضر شود یا وکیل برای دفاع از او تعیین کند.

ماده ۲۲- دادگاه می تواند پس از رسیدگی و احراز مجرمیت، صدور رأی را با توجه به وضع طفل یا نوجوان با تعیین دستورهای مقرر در مواد ۲۹ و ۳۰ حداکثر تا ۲ سال به تعویق بیندازد. هرگاه طفل یا نوجوان در این مدت دستور دادگاه را اجرا کرده باشد، دادگاه پس از دریافت گزارش مددکار اجتماعی مبنی بر حسن رفتار طفل یا نوجوان می تواند قرار موقوفی تعقیب صادر یا طفل یا نوجوان را از مجازات معاف کند و یا با رعایت تخفیف حکم مقتضی صادر کند.

ماده ۲۳- به دادخواست ضرر و زیان مدعی خصوصی نیز در دادگاه اطفال و نوجوانان بر طبق قانون رسیدگی و حکم مقتضی صادر می شود. در هنگام رسیدگی به

دعوی ضرر و زیان، حضور طفل یا نوجوان لازم نیست، مگر در صورتی که توضیحات طفل یا نوجوان برای صدور رأی ضرورت داشته باشد.

ماده ۲۴- آراء و تصمیمات دادگاه اطفال و نوجوانان علاوه بر محکوم علیه به ولی یا سرپرست قانونی او و در صورت داشتن وکیل به وکیل وی نیز ابلاغ می شود و در تمامی موارد قابل تجدیدنظر است. مهلت درخواست تجدید نظر ۲۰ روز از آخرین تاریخ ابلاغ است.

ماده ۲۵- درخواست تجدیدنظر را می توان مستقیماً به دفتر دادگاه صادرکننده حکم یا دفتر دادگاه تجدیدنظر یا چنانچه طفل یا نوجوان در کانون اصلاح و تربیت نگهداری می شود به دفتر کانون اصلاح و تربیت تسلیم نمود.

ماده ۲۶- درخواست تجدیدنظر حسب مورد از طرف ولی یا سرپرست قانونی طفل یا نوجوان، وکیل وی و یا خود او به عمل می آید. دادستان نیز هرگاه حکم دادگاه را مخالف قانون بداند، می تواند درخواست تجدیدنظر کند. شاکی خصوصی فقط از حکم مربوط به ضرر و زیان و براثت یا قرار منع تعقیب می تواند تجدید نظرخواهی کند.

ماده ۲۷- رسیدگی به جرایم اطفال و نوجوانان بر طبق مقررات این قانون انجام می شود و در غیر از موارد مذکور در این قانون تابع مقررات عمومی آیین دادرسی کیفری است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

فصل سوم، آراء و تصمیمات

ماده ۲۹- درباره اطفال و نوجوانانی که سن آنان بیش از ۹ سال و تا ۱۲ سال تمام خورشیدی است، در صورت ارتکاب جرم، دادگاه یکی از تصمیمات زیر را حسب مورد اتخاذ می کند:

الف. تسلیم به والدین یا به اولیاء و یا سرپرست قانونی با اخذ تعهد به تأدیب و تربیت و مواظبت در حسن اخلاق طفل. هرگاه دادگاه مصلحت بداند می تواند بر حسب مورد از اشخاص مذکور تعهد به انجام اموری از این قبیل اخذ کند:

۱. مراجعه به مددکار اجتماعی یا روانشناس و همکاری با آنان.
۲. فرستادن طفل یا نوجوان به یک مؤسسه آموزشی و فرهنگی به منظور تحصیل یا

حرفه آموزی.

۳. اقدام لازم جهت درمان یا ترک اعتیاد طفل یا نوجوان تحت نظر پزشک.

۴. جلوگیری از معاشرت طفل یا نوجوان با اشخاصی که دادگاه ارتباط با آنها را برای طفل یا نوجوان مضر تشخیص می دهد.

۵. جلوگیری از رفت و آمد طفل یا نوجوان به محل های معین.

ب. تسلیم به اشخاص حقیقی یا حقوقی دیگری که دادگاه به مصلحت طفل یا نوجوان بداند با اخذ تعهد به انجام دستورهای دادگاه در موارد زیر:

۱. عدم صلاحیت والدین، اولیاء یا سرپرست قانونی طفل یا نوجوان.

۲. عدم امکان الزام والدین، اولیاء یا سرپرست قانونی به تأدیبه، تربیت و مواظبت در حسن اخلاق طفل یا نوجوان.

ماده ۳۰- درباره اطفال و نوجوانانی که سن آنان بیش از ۱۲ سال و تا ۱۵ سال تمام خورشیدی است، در صورت ارتکاب جرم، دادگاه یکی از تصمیمات زیر را حسب مورد اتخاذ می کند:

الف. تسلیم به والدین یا به اولیاء و یا سرپرست قانونی با اخذ تعهد به تأدیبه و تربیت و مواظبت در حسن اخلاق طفل یا نوجوان.

هرگاه دادگاه مصلحت بداند، می تواند حسب مورد از اشخاص مذکور تعهد به انجام اموری از این قبیل اخذ کند:

۱. مراجعه به مددکار اجتماعی یا روانشناس و همکاری با آنان.

۲. فرستادن طفل یا نوجوان به یک مؤسسه آموزشی و فرهنگی به منظور تحصیل یا حرفه آموزی.

۳. اقدام لازم جهت درمان یا ترک اعتیاد طفل یا نوجوان تحت نظر پزشک.

۴. جلوگیری از معاشرت طفل یا نوجوان با اشخاصی که دادگاه ارتباط با آنها را برای طفل یا نوجوان مضر تشخیص می دهد.

۵. جلوگیری از رفت و آمد طفل یا نوجوان به محل های معین.

ب. سرزنش و نصیحت بوسیله قاضی دادگاه.

ج. نگهداری در کانون اصلاح و تربیت از ۳ ماه تا یک سال در مورد جرایمی که

مجازات قانونی آن ۳ سال یا بیش از ۳ سال حبس است.

تبصره: در مورد تصمیمات مذکور در بندهای الف و ب مواد ۲۹ و ۳۰ این قانون، دادگاه اطفال و نوجوانان می‌تواند با توجه به تحقیقات به عمل آمده و همچنین گزارش‌های مددکاران اجتماعی از وضع طفل یا نوجوان و رفتار او در تصمیم خود هر چند بار که مصلحت طفل یا نوجوان اقتضاء کند، تجدیدنظر کند.

ماده ۳۱- درباره نوجوانانی که سن آنان بیش از ۱۵ سال و تا ۱۸ سال تمام خورشیدی است مجازات‌های زیر اجرا می‌شود:

۱. حبس در کانون اصلاح و تربیت تا یک سال و یا پرداخت جریمه نقدی تا یک میلیون ریال، در مورد جرایمی که مجازات قانونی آن تا ۳ سال حبس یا مجازات دیگری غیر از حبس باشد.

۲. حبس در کانون اصلاح و تربیت از ۶ ماه تا ۳ سال در مورد جرایمی که مجازات قانونی آن ۳ سال یا بیش از ۳ سال حبس باشد.

۳. حبس در کانون اصلاح و تربیت از ۲ سال تا ۸ سال در مورد جرایمی که مجازات قانونی آن حبس ابد یا اعدام باشد.

تبصره ۱: هرگاه با توجه به وضع محکوم علیه و جرم ارتكابی، به جای مجازات حبس یا جریمه نقدی موضوع بند ۱ این ماده، انجام دادن خدمات عمومی مانند آموزش حرفه و فن، کار در مراکز نگهداری معلولان و سالمندان، نظافت و آبیاری درختان و فضای سبز پارک‌ها مناسب باشد، دادگاه می‌تواند با رضایت محکوم علیه او را به انجام دادن آن خدمات تحت مراقبت مددکار اجتماعی محکوم کند، مشروط بر آنکه میزان آن برای افراد غیر شاغل بیش از ۸ ساعت کار روزانه و در مورد شاغلان جمعاً بیش از ۱۲ ساعت نباشد. مجموع ساعات خدمات عمومی نباید ماهانه بیش از ۲۴۰ ساعت باشد.

تبصره ۲: هرگاه محکوم علیه بدون عذر موجه از انجام دادن خدمات عمومی امتناع کند، دادگاه می‌تواند پس از دریافت گزارش مددکار اجتماعی، برای بار اول، ساعات کار خدمات عمومی را تا یک چهارم افزایش دهد و در صورت تکرار آن را به خدمات عمومی دیگر تبدیل یا به یکی از مجازات‌های مندرج در بند ۱ محکوم کند.

تبصره ۳: دادگاه می‌تواند با توجه به وضع محکوم علیه و جرم ارتكابی مجازات حبس

یا جریمه نقدی موضع بند ۱ این ماده را به اقامت در محل سکونت در ساعاتی که دادگاه تعیین می‌کند یا به حبس در کانون اصلاح و تربیت در دو روز آخر هفته تبدیل کند.

ماده ۳۲- در مورد نگهداری یا محکومیت به حبس در کانون اصلاح و تربیت، دادگاه اطفال و نوجوانان می‌تواند با توجه به گزارش‌های رسیده از وضع طفل یا نوجوان و رفتار او در کانون اصلاح و تربیت یک بار در تصمیمات قطعی شده سابق تجدیدنظر کند، به این ترتیب که مدت تصمیم یا محکومیت را یک چهارم تقلیل دهد یا نگهداری در کانون اصلاح و تربیت را به تسلیم طفل یا نوجوان به ولی یا سرپرست قانونی تبدیل کند. تصمیم دادگاه مبنی بر تجدیدنظر در صورتی اتخاذ می‌شود که طفل یا نوجوان حداقل یک سوم از مدت نگهداری یا محکومیت به حبس در کانون اصلاح و تربیت را گذرانده باشد. تصمیم دادگاه در این مورد قطعی است. این امر مانع از استفاده از آزادی مشروط و سایر تخفیف‌ها با تحقق شرایط آنها نخواهد بود.

ماده ۳۳- در جرایمی که مجازات قانونی آن قصاص یا حد است، هرگاه در رشد و کمال عقل مرتکب شبهه وجود داشته باشد دادگاه اطفال و نوجوانان وی را به یکی از مجازات‌های مذکور در بند ۲ و ۳ ماده ۳۱ این قانون محکوم می‌کند.

تبصره: دادگاه اطفال و نوجوانان برای تشخیص رشد و کمال عقل می‌تواند از نظر پزشکی قانونی یا از هر طریق دیگری که مقتضی بداند، استفاده کند.

ماده ۳۴- در جرایمی که مستلزم پرداخت دیه یا ضمان است دادگاه مطابق قانون حکم به پرداخت دیه و خسارت صادر می‌کند.

ماده ۳۵- در مورد تعدد جرم در جرایم مستلزم تعزیر یا مجازات بازدارنده دادگاه مکلف است برای هر یک از جرایم ارتكابی مجازات جداگانه تعیین کند. در این صورت فقط مجازات اشد قابل اجرا خواهد بود. هرگاه فعل واحدی دارای عناوین متعدد جرم باشد مجازات جرمی داده می‌شود که اشد است و چنانچه مجموع جرایم ارتكابی در قانون عنوان جرم خاصی داشته باشد مرتکب به مجازات مقرر در قانون برای آن جرم محکوم می‌شود.

ماده ۳۶- مقررات تکرار جرم در مورد اطفال و نوجوانان رعایت نمی‌شود.

فصل چهارم، تخفیف و تعلیق اجرای مجازات

ماده ۳۷- دادگاه می‌تواند در صورت احراز جهات مخفف، مجازات حبس را بر طبق قانون تخفیف دهد. جهات مخفف عبارتند از:

۱. اظهارات و راهنمایی‌های متهم که در شناختن شرکاء و معاونان جرم و کشف اشیایی که از جرم تحصیل شده است مؤثر باشد؛
۲. اوضاع و احوال خاصی که متهم تحت تأثیر آنها مرتکب جرم شده است از قبیل: رفتار و گفتار تحریک‌آمیز مجنی علیه یا وجود انگیزه شرافتمندانه در ارتکاب جرم؛
۳. اعلام متهم قبل از تعقیب و یا اقرار او در مرحله تحقیق که مؤثر در کشف جرم باشد؛

۴. وضع خاص متهم یا سابقه او؛

۵. اقدام یا کوشش متهم به منظور تخفیف آثار جرم و جبران زیان ناشی از آن؛

ماده ۳۸- احکام دادگاه اطفال و نوجوانان جز در موارد مجازات‌ها، مشمول عفو یا تخفیف مجازات محکومان قرار نمی‌گیرد.

ماده ۳۹- در کلیه محکومیت‌های تعزیری و بازدارنده دادگاه می‌تواند اجرای تمام یا قسمتی از مجازات را از یک تا سه سال معلق کند.

ماده ۴۰- دادگاه جهات و موجبات تعلیق و دستورهایی را که باید محکوم علیه در مدت تعلیق از آن تبعیت کند در حکم خود تصریح و مدت را نیز بر حسب نوع جرم و حالات شخصی مجرم تعیین می‌کند.

ماده ۴۱- دادگاه با توجه به اوضاع و احوال محکوم علیه و محتویات پرونده می‌تواند اجرای دستور یا دستورهای ذیل را در مدت تعلیق از محکوم علیه بخواهد و محکوم علیه مکلف به اجرای دستور دادگاه می‌باشد:

۱. مراجعه به مددکار اجتماعی یا روانشناس و همکاری با آنان؛
۲. اشتغال به تحصیل در یک مؤسسه آموزشی و فرهنگی یا حرفه‌آموزی؛
۳. مراجعه به بیمارستان یا درمانگاه برای درمان بیماری یا ترک اعتیاد خود؛
۴. خودداری از معاشرت با اشخاصی که دادگاه معاشرت با آنها را برای محکوم علیه مضر تشخیص می‌دهد؛

۵. خودداری از رفت و آمد به محل های معین؛

۶. خودداری از اشتغال به کار یا حرفه معین؛

۷. خودداری از تجاهر به ارتکاب محرمات و ترک واجبات؛

۸. معرفی خود در مدت های معین به شخصی یا مقامی که دادستان تعیین می کند؛

ماده ۴۲- اگر مجرمی که مجازات او معلق شده است در مدت تعلیق بدون عذر موجه از دستور دادگاه موضوع ماده قبل تبعیت نکند بر حسب درخواست دادستان پس از ثبوت مورد در دادگاه صادر کننده حکم تعلیق، به مدت تعلیق او شش ماه تا یک سال افزوده می شود و در صورت تکرار دادگاه می تواند حکم تعلیق را لغو و مجازات معلق را به موقع اجرا گذارد.

ماده ۴۳- اگر کسی که اجرای حکم مجازات او معلق شده در مدتی که از طرف دادگاه مقرر شده مرتکب جرم جدیدی که مجازات قانونی آن اعدام یا حد یا قصاص و یا ۳ سال یا بیش از ۳ سال حبس است، بشود، به محض قطعی شدن حکم، دادگاهی که قرار تعلیق اجرای مجازات سابق را صادر کرده است یا دادگاه جانشین می تواند الغاء آن را اعلام دارد تا حکم معلق نیز درباره محکوم علیه اجرا گردد.

ماده ۴۴- تعلیق اجرای حکم، نسبت به ضرر و زیان مدعی خصوصی تأثیری ندارد.

ماده ۴۵- محکومیت کیفری اطفال و نوجوانان فاقد آثار کیفری است.

فصل پنجم، کانون اصلاح و تربیت

ماده ۴۶- در مقرر دادگاه اطفال و نوجوانان یک کانون اصلاح و تربیت برای اجرای این قانون تأسیس می شود.

تبصره: در نقاطی که دارالتأدیب تأسیس شده است مؤسسه مزبور طبق مقررات این قانون به کانون اصلاح و تربیت تبدیل می شود.

ماده ۴۷- کانون اصلاح و تربیت شامل سه قسمت است:

اول - قسمت نگهداری موقت

دوم - قسمت اصلاح و تربیت

سوم - قسمت زندان

اطفال و نوجوانانی که در جریان تحقیقات مقدماتی به لحاظ صدور قرار بازداشت یا عجز از معرفی کفیل به کانون اصلاح و تربیت اعزام می‌شوند تا اتخاذ تصمیم در قسمت اول نگهداری می‌شوند و اطفال و نوجوانانی که در مورد آنان تصمیم اعزام به کانون اصلاح و تربیت اتخاذ شود بر حسب مورد به قسمت دوم یا سوم اعزام می‌گردند و در هر قسمت محل نگهداری دختران از پسران جدا خواهد بود.

تبصره: اطفال و نوجوانانی که بر طبق این ماده به یکی از قسمت‌های مذکور اعزام گردیده‌اند چنانچه به سن ۱۵ سالگی تمام رسیده باشند اعم از اینکه تصمیمی از طرف دادگاه درباره آنان اتخاذ شده یا نشده باشد، در قسمتی از کانون که به این منظور اختصاص یافته است نگهداری می‌شوند.

ماده ۴۸- کانون اصلاح و تربیت وابسته به سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی است و طرز تشکیل آن و کیفیت اصلاح و تربیت اطفال و نوجوانان در هر یک از قسمت‌های آن بر طبق آیین‌نامه خاصی است که براساس ضوابط مقرر در این قانون تهیه و به تصویب رییس قوه قضائیه می‌رسد.

ماده ۴۹- قاضی دادگاه اطفال و نوجوانان لاقلاً هر ماه یکبار شخصاً از کانون اصلاح و تربیت بازدید و به امور اطفال و نوجوانان و طرز تعلیم و تربیت و پیشرفت اخلاقی آنان نظارت می‌کند. این امر مانع اجرای وظایف قانونی دادستان نخواهد بود.

ماده ۵۰- هرگاه رفتار و اخلاق طفل و نوجوان موجب فساد اخلاقی اطفال و نوجوانان دیگر گردد، طفل یا نوجوان مذکور به دستور قاضی دادگاه اطفال و نوجوانان در محل دیگری در همان قسمت نگهداری می‌شود و پس از اصلاح اخلاق و رفتارش با دستور دادگاه به محل قبلی عودت داده می‌شود.

فصل ششم: سایر مقررات

ماده ۵۱- به منظور انجام وظایف مددکاران اجتماعی، قوه قضائیه دایره یا اداره‌ای تحت عنوان «مددکاری اجتماعی» در هر حوزه قضایی شهرستان تشکیل می‌دهد.

ماده ۵۲- مددکاران اجتماعی از بین فارغ‌التحصیلان رشته‌های مددکاری اجتماعی، علوم تربیتی، روانشناسی، جامعه‌شناسی و حقوق استخدام می‌شوند.

تبصره: در رشته‌های مذکور اولویت با فارغ‌التحصیلان رشته مددکاری اجتماعی است.

ماده ۵۳- نحوه تشکیل پلیس ویژه اطفال و نوجوانان، وظایف و حدود اختیارات آن به موجب لایحه‌ای که وزارت کشور ظرف حداکثر ۶ ماه از تاریخ تصویب این قانون برای تصویب به مجلس تقدیم می‌کند، مشخص می‌گردد.

ماده ۵۴- هزینه اجرای این قانون و حق الزحمه مشاوران و مددکاران اجتماعی هر سال در قانون بودجه کل کشور بطور جداگانه و متمرکز در ردیف بودجه قوه قضائیه پیش‌بینی و میزان و نحوه پرداخت آن به موجب آیین‌نامه‌ای خواهد بود که به تصویب رییس قوه قضائیه خواهد رسید.

ماده ۵۵- از تاریخ اجرای این قانون، کلیه قوانین مغایر با آن ملغی است.

○ پی‌نوشت‌ها

- ۱ - التشریح الجنائی الاسلامی مقارناً بالقانون الوضعی تألیف عبدالقادر عوده - جلد اول ص ۳۸۰ به بعد
- ۲ - روزنامه شرق چهارشنبه ۲۷ اکتبر ۲۰۰۴ سال دوم - شماره ۳۲۶
- ۳ - پارسا، مهرداد، دایره‌المعارف پزشکی در خانواده، نشر اکباتان، ۱۳۶۲
- ۴ - حر عاملی، محمدبن الحسن، وسایل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه، بیروت، دارالاحیاء التراث العربی، ج ۱۳
- ۵ - زراعت، عباس، شرح قانون مجازات اسلامی، نشر ققنوس، ۱۳۸۰، چاپ دوم، ج ۱ (بخش دیات)
- ۶ - شهری، غلامرضا ستوده جهرمی، سروش، آراء وحدت رویه و نظریات اداره حقوقی قوه قضائیه در زمینه مسائل کیفری از سال ۱۳۷۲ تا پایان سال ۱۳۸۰ تهران، روزنامه رسمی کشور، بهار ۱۳۸۱، ج ۲
- ۷ - مرعشی، سیدمحمد حسن، دیدگاه‌های نو در حقوق کیفری اسلام، تهران، نشر میزان، ۱۳۷۳، چاپ اول
- ۸ - مصباح یزدی، محمدتقی، خودشناسی برای خودسازی، مؤسسه راه حق، ۱۳۵۹
- ۹ - المصطفوی الخمینی (ره)، الامام روح‌الله، تحریرالوسیله، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۶۸، چاپ اول، ج ۳
- ۱۰ - النجفی، شیخ حسن، جواهرالکلام، بیروت، مؤسسه المرتضی‌العالمیه، ۱۴۱۲/۵/۱۹۹۲م، ج ۹
- ۱۱ - نوربها، رضا، زمینه حقوق جزای عمومی، تهران، نشر کانون وکلای دادگستری، ۱۳۶۹، چاپ اول
- ۱۲ - وب سایت ایسنا - سروی فقه و حقوق - ۲۸ نوامبر ۲۰۰۵
- ۱۳ - وب سایت روزنامه شرق - گفتگوی اختصاصی سخنگوی قوه قضائیه با روزنامه شرق ۱۰ نوامبر ۲۰۰۵
- ۱۴ - وب سایت روزنامه انتخاب - اخبار حقوقی - ۱۸ آذرماه ۱۳۸۴
- ۱۵ - سایت خبری تحلیلی بازتاب - مقالات حقوقی - ۱۴ مهر ۱۳۸۴